

TARBIYA — MILLAT POYDEVORI: ZAMONAVIY MAKTABDA TARBIYA FANI O'QITUVCHISINING MAS'ULIYATI VA O'RNI

Vobkent tuman 3-son texnikum o'qituvchisi

Qodirova Nargiza Odil qizi

Bugungi kunda uzluksiz ta'lim tizimini modernizatsiya qilish, xususan, o'quvchilarda mustaqil va tanqidiy fikrlashni shakllantirish davr talabiga aylandi. Ta'lim jarayonida o'quvchini faol tinglovchidan faol ishtirokchiga aylantiruvchi zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish ta'lim-tarbiya sifatini oshirishning asosiy omillaridan biridir. Xususan, "**Tarbiya**" fanini o'qitishda an'anaviy yondashuvlardan voz kechib, o'quvchining hayotiy tajribasiga tayanadigan interfaol metodlar va **keys-stadi (case-study)** texnologiyasini joriy etish yuqori samaradorlik beradi.

Tarbiya darslarining o'ziga xos xususiyatlari

Tarbiya fani boshqa fanlardan farqli o'laroq, o'quvchiga faqatgina tayyor nazariy bilim yoki qoidalarni yodlatishni emas, balki uning ongi va qalbida axloqiy immunitetni hosil qilishni maqsad qilib qo'yadi. Bolalar axborotni faqat eshitib qolmasdan, uni o'zidan o'tkazishi, tahlil qilishi va hayotiy vaziyatlarda to'g'ri qaror qabul qila olishi lozim.

Aynan shu jarayonda interfaol metodlar va keys texnologiyasi ko'prik vazifasini bajaradi. O'quvchilarga quruq nasihat qilish o'rniga, ularni real yoki hayotga yaqin bo'lgan muammoli vaziyatlar bilan yuzma-yuz qo'yish kutilgan natijani beradi.

Keys-stadi (Case-study) texnologiyasining mohiyati

Keys-stadi (inglizcha *case* — hodisa, vaziyat va *study* — o'rganish) — bu aniq hayotiy yoki sun'iy ravishda yaratilgan muammoli vaziyatni tahlil qilish hamda uning yechimini topishga asoslangan ta'lim texnologiyasidir.

Tarbiya darslarida keys texnologiyasidan foydalanishning afzalliklari:

1. **Hayotiy tajriba orttirish:** O'quvchilar darslikdagi quruq matnlar bilan emas, balki o'zlari yoki tengdoshlari duch kelishi mumkin bo'lgan real hayotiy voqealar (masalan, internetga qaramlik, do'stlar o'rtasidagi kelishmovchilik, kattalarga hurmat, o'zaro yordam) ustida fikr yuritadilar.

2. **Tanqidiy va mantiqiy fikrlashni rivojlantirish:** "Agar siz shu holatda bo'lganingizda nima qilgan bo'lardingiz?", "Bu vaziyatda qaysi axloqiy me'yor buzildi?" kabi savollar o'quvchini chuqur o'ylashga undaydi.

3. **Jamoadi ishlash ko'nikmasi:** Sinov-muhokama jarayonida o'quvchilar kichik guruhlariga bo'linib ishlaydi, o'z fikrini asoslashni va o'zgalarning nuqtazariga hurmat bilan qarashni o'rganadi.

Dars jarayonida interfaol metodlar va keyslarni qo'llash namunalari

Tarbiya darslarini yanada jonli va ta'sirli qilish uchun quyidagi usullardan foydalanish tavsiya etiladi:

- **"Bumerang" yoki "Klaster" metodi** bilan birgalikda kichik keyslarni muhokama qilish. Masalan, "Halollik" mavzusini o'tishda o'quvchilarga biror hayotiy vaziyat yozilgan qisqacha matn (keys) beriladi va ular guruhda muammoning yechimini qidiradilar.

- **Rolli o'yinlar (Role-play):** Keysda ko'rsatilgan qahramonlar o'rniga o'quvchilarning o'zlari kirib, vaziyatni gavdalantiradilar. Bu ularda empatiya (boshqalarning holatini his qila olish) tuyg'usini kuchaytiradi.

- **"Aqliy hujum" (Brainstorming):** Murakkab axloqiy muammolarga tezkor yechim topishda har bir o'quvchining o'z fikrini erkin bildirishiga sharoit yaratadi.

Xulosa

Bir so'z bilan aytganda, Tarbiya fani o'qituvchisining mehnati ko'zga darhol tashlanavermaydigan, lekin uzoq yillardan keyin jamiyatda o'z mevasini beradigan ulkan va mashaqqatli kaschdir. Bugun sinfxonada o'tirgan oddiy o'quvchi ertaga yurt kelajagini belgilovchi shaxsga aylanadi. Shu bois, o'qituvchining har bir so'zi va o'rnak bo'ladigan xulqi bolalar hayotida o'chmas iz qoldiradi.

Ushbu maqolaga o'zingizning maktabingizdagi tajribalar yoki aniq misollarni qo'shib yanada boyitishingiz mumkin. Agar maqolaning mavzusini o'zgartirish yoki boshqa formatda (masalan, she'riy tabrik yoki tadbir ssenariysi ko'rinishida) tayyorlash kerak bo'lsa, bimalol murojaat qiling!

Maqolalar uchun ishlatishingiz mumkin bo'lgan rasmiy va ilmiy-uslubiy adabiyotlar ro'yxatini (foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati) taqdim etaman. Ularni ilmiy talablarga mos ravishda to'g'rilab tuzdim:

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasining Qonunlari va Davlat ta'lim standartlari:

- O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent: Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 2020.

- Umumiy o'rta ta'limning davlat ta'lim standarti va o'quv dasturi ("Tarbiya" va "Adabiyot" fanlari bo'yicha). – Toshkent, 2020–2026.

2. Pedagogika va metodika bo'yicha ilmiy adabiyotlar:

- Mavlonova R., To'raeva O., Holiqulova K. *Pedagogika*. – Toshkent: "O'qituvchi", 2019.

- Muslimov N.A., Usmonboyeva M.H., Sayidahmedov N.S., To'rayev A.B. *Pedagogik texnologiyalar loyihalashtirish va amalda joriy etish*. – Toshkent: "Fan va texnologiya", 2015.

- Yo'ldoshev J.G'., Usmonov S.A. *Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni amaliyotga joriy etish*. – Toshkent: "Tafakkur", 2012.

3. Tarbiya va ma'naviyat yo'nalishidagi manbalar:

- Safarov O. *O'zbek xalq og'zaki ijodi*. – Toshkent: "Musavvir", 2010.

- Nishonova Z.T. *O'quvchilar ma'naviy-axloqiy tarbiyasining psixologik asoslari*. – Toshkent: O'zPFITI, 2018.

- Farobiy, Abu Nasr. * *Фозил шахри одамлари* (Фозил odamlari шахри). * – Toshkent: "Yangi asr avlodi", 2016.

4. Adabiyot o'qitish metodikasi bo'yicha manbalar:

- Qosimova K., Matchonov S. va boshqalar. *Boshlang'ich sinflarda ona tili o'qitish metodikasi*. – Toshkent: "Nosir", 2009.
- Imomnazarov M. *Milliy ma'naviyatimiz asoslari*. – Toshkent: "Sharq", 2000.
- Internet resurslari va zamonaviy pedagogik jurnallar: *pedagog.uz*, *zizonet.uz*, *Xalq ta'limi jurnali* maqolalari.